

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Sol Triplex In Eodem Universo

Hermann, Amand

Sultzbaci, 1676

Quarta. Unde desumatur unitas specifica, & numerica motûs?

[urn:nbn:de:hbz:466:1-95850](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-95850)

subjectum est quid successivum, sed omnino permanens: ergo. Eodem modo potest aliquis arguere ex alia divisione accidentali motus in velocem & tardum; & ultimo Confirmatur: ad motum non datur motus, ad terminum datur motus; ergo motus & terminus distinguuntur. Ad motum autem non dari motum probat Aristoteles à pari ex eo, quod ad actionem & passionem non datur actio & passio, unde dum s. Phys. t. 10. ait: ad Actionem & passionem non esse motum, quia ad motum non est motus, propositio non est causalis, sed tantum comparativa, id est, sicut ad motum non est motus, ita nec ad actionem actio.

III.

Probatur Conclusio etiam

de actione & passione, quod à motu distinguuntur. Quia actio & motus sunt in diversis subjectis, actio enim est in agente, motus verò in subiecto, quod transit à non esse formæ ad esse formæ. Deinde, actio & passio sunt receptus simpliciter reales, motus verò tantum secundum quid, cum ipsius extrema non simul existant.

Tertio: Actio & passio possunt esse sine motu; ergo motus non est actio vel passio; probatur ant. quando subjectum non precederet tempore formam, daretur actio ad formam & non daretur motus, quia non esset successio termini ad quem post terminum à quo.

IV.

Argumentum
suum in con-
trarium.

Arguitur: Sequeretur, quod mobile

moveretur duplici motu, sed hoc est inconveniens dicere, ergo: probatur sequela, quia moveretur ad terminum, ut est certum; & moveretur etiam ad motum, qui est distinctus à termino; ergo moveretur duplici motu, cum duplicem acquireret realitatem. r. negando sequelam, cujus probationem distingo pro secunda parte, moveretur ad motum per alium motum, nego ant. seipso, concedo, unde licet essent ibi duæ realitates, una tamen esset tantum motus, altera verò esset terminus acquisitus per motum.

Instatur: Eo ipso, quo acquirit mobile aliquam realitatem, quam antè non habuit, movetur, quia eo ipso, quod aqua habeat calorem, quem antè non habuit, movetur ad calorem; ergo etiam eo ipso, quo habet motum, quem antè non habuit, movetur ad eum; ergo movetur duplici motu. r. dist. ant. ita ut omnis realitas jam habita, & antè non habita tribuat ipsi denominationem moti, formaliter loquendo, nego ant. ita, ut quoties sit realitas aliqua jam habita & antè non habita, mobile verè moveatur & sit aliquid, à quo habet denominationem illam moti, concedo ant. & similiter distinguendo primum consequens, nego ultimam consequentiam. Itaque quamvis aqua, quando habet calorem, de novo necessario moveatur, tamen non necessario movetur per ipsum calorem, formaliter & proxime loquendo, sed movetur per aliquid aliud ad calorem, scilicet per ipsum

motum.

QUÆSTIO IV.

Unde desumatur unitas specifica & numerica motus?

Certum est, quod motus, sicut & quæcunque alia res ex natura sua & entitate habet tam specificam, quam numericam unitatem, quia tamen rerum naturæ difficile explicatur sine ordine ad extrinsecam, idè in hac questione queritur per ordinem, ad quæ extrema possit colligi unitas, vel distinctio motus? Quod ut melius intelligatur, Notandum primò, ad motum plura requiri, nempe mobile, terminum à quo & ad quem, modum tenendi, tempus, ipsum movens, &c. Secundò terminum à quo esse illum, à quo recedit motus, sicut terminum ad quem ipse est, ad quem accedit, quorum uterque duplex est, per se & per accidens, seu positivus & negativus, qui omnes quatuor in quolibet & motu Physico concurrunt, verbi gratià, quando materia ligni transit ad formam ignis, forma ignis est, quæ acquiritur, forma ligni est, quæ deperditur & utraque habet suam privationem, forma ignis immediatè precedentem, & forma ligni immediatè sequentem, forma ignis est terminus ad quem per se & proximus, privatio ejus immediatè precedens est terminus à quo per se & proximus: forma ligni est terminus à quo per accidens & remotus, & privatio ejus est terminus ad quem per accidens. Et hoc in quocunque alio motu demonstrari potest, ut quando subjectum transit de frigore in calorem, de albedine ad nigredinem, de loco ad locum, &c. in his enim semper inveniuntur isti quatuor termini. De quibus ergo etiam controvertitur, à quonam desumatur specificatio motus; Et in hac materia, sicut fieri assolet, varietate, diversæq; sunt sententiæ, nam aliqui putant, motum specificari posse per terminum à quo positivum, alii per solum terminum ad quem, alii per motorem, alii per tempus, alii per subiectum &c. Et quidem motus diversificari possit per subiectum, videtur mihi, non esse defendere difficile, nam motus, quo homo movetur ad calorem, videtur essentialem ordinem dicere ad hominem, ut non possit esse motus leonis, aut alterius subiecti, nec motus leonis possit esse motus hominis, licet haberent eosdem terminos tam à quibus, quam ad quos. Similiter ex diversitate motoris videtur motus diversitas colligi posse, maxime si daretur aliquid agens, quod posset movere determinatis motibus, quibus non posset movere aliud agens diversæ speciei, ex eo, quod tunc diceret essentialem ordinem ad aliquos motus, ad quos non diceret aliud agens. Verùm quidquid sit de hac re, existimo in re tam dubia, à communi non esse recedendum: quare

Dico I. Motus non solum specificatur per terminum ad quem, sed per terminum à quo per se sumptus. Hæc est conformis Scoto, dictisq; in Logica de relationibus, & prima pars extra omnem dubium est; secunda proinde probatur: Motus ex sua entitate est relatio, sed omnis relatio specificatur à suis extremis; ergo motus specificatur tam bonè per terminum ad quem, quam à quo, cum

cum sint eius extrema: probatur min. per illos terminos motus specificatur simul, quos aequaliter respicit, sed aequaliter respicit extrema, ergo. Nec juvat dicere, motum quidem respicere utrumque; extremum, sed terminum ad quem tantum per modum formae, & sic ab illa etiam solummodo specificari. Non valet, inquam, quia nulla est ratio, quare respiciat terminum ad quem per modum formae potius, quam terminum a quo, si enim esset aliqua, tunc forte, quia intrinsece eum respicit; sed terminum a quo aequè intrinsece respicit, ergo.

Arguitur: Motus, si habeant specie diversos terminos a quibus, dummodo habeant eundem specie terminum ad quem, sunt ejusdem speciei & contra, licet haberent eundem terminum a quo, dummodo haberent specie diversos terminos ad quos, essent diversae speciei; ergo motus specificatur tantum per terminum ad quem, & nullo modo a quo; probatur ant. quia dealbationes duae possunt habere diversos terminos a quibus, verbi gratia, una virendinem & altera rubedinem, & tamen sunt ejusdem speciei, sicut ipse docet Aristoteles. Et e contra, possunt aliqua transire, ex albedine ad virendinem, & ex albedine ad rubedinem in quo casu esset idem terminus a quo & tamen essent diversi motus, propter solos terminos ad quos distinctos. Sed huius argumenti communis & facilis est solutio, unde respondeo dist. ant. Etiam si habeant diversos terminos a quibus proximos, per se & negativos, nego ant. diversos terminos remotos, per accidens & positivos, concedo ant. & nego consequentiam. Sic quando duae albedines a virendine & rubedine transeunt, viredo & rubedo respectu dealbationum sunt termini per accidens, nam licet hi nunquam praecessissent, potuissent esse eadem dealbationes, quare termini, a quibus specificantur dealbationes, sunt ipse negationes albedinum, sine quibus non possent fieri dealbationes, haec autem negationes albedinum, quia sunt ejusdem speciei, sicut etiam ipse albedines, ideo etiam motus sunt ejusdem speciei.

Instatur: Ab illo motus sumit specificationem, a quo desumit suam denominationem, sed non sumit denominationem a termino a quo, ergo: probatur mi. motus dealbationis sumit denominationem ab albedine, localis a loco, augmentationis ab augmento quantitatis, qui sunt termini ad quos, ergo. R. I. Negando mi. universaliter, nam corruptio substantialis dicitur talis, non a termino ad quem, qui est negatio, sed a termino a quo, qui est substantia. R. 2. negando ma. Nam quod motus sumat specificationem, est ex natura rei, quod autem sumat denominationem, hoc est tantum ex beneplacito Philosophorum, qui majoris expressionis gratia, ab hoc termino potius, quam ab illo sumperunt denominationem.

Urgetur: Quod non est, non potest ens reale specificare, sed terminus a quo negativus non est, ergo: probatur min. quia quando motus fit, terminus a quo evanescit, ergo: major etiam patet, quia specificatio debet a permanente desumi. R. dist. ma. Quod non est, non potest specificare ens reale, absolute perfectum,

F. Amandi Hermann Physica.

concedo ma. ens secundum quid reale & imperfectum, nego ma. & concessa mi. nego consequentiam. Itaque terminus a quo sic dat specificationem motui, quemadmodum ipsi dat esse; Esse autem motus est tantum secundum quid, adeoq; etiam specificabitur tantum secundum quid, juxta commune axioma: quidquid est simpliciter in entibus simpliciter realibus, est etiam secundum quid in ente secundum quid, cum ergo unitas specifica realis sit simpliciter in ente reali, etiam secundum quid erit in ente secundum quid reale. Sed

Dico 2. Ad unitatem numericam motus requiritur unitas numerica mobilis & termini ad quem. Ita Doctor 4. d. 43. q. 2. & alibi.

Probatur prima pars: Idem numero accidens, maxime respectivum, non potest transire de subiecto in subiectum, nec etiam potest simul reperiri in duobus subiectis, sed motus est accidens respectivum mobilis; ergo non potest transire de subiecto in subiectum, quod tamen contingeret, nisi requireretur unitas numerica mobilis.

Dices: Si canis vivus dejiciatur de turri, etiam ante medium moritur, nihilominus continuo & unico motu descendit & cadit, sed tunc non est idem mobile; ergo ad unitatem numericam non requiritur idem mobile, ut patet, cum aliud sit mobile canis, aliud cadaver canis; ergo: quod confirmatur alia manifesta experientia, nam ex arbore abscindi potest partim viridis & vivens ramus & ex parte aridus, sed tunc non est idem mobile, & tamen eodem motu caderet & descenderet deorsum, ergo. Sed respondeo negando mi. quia tam in virga, quam in cane, manet idem subiectum immediatum, nempe compositum ex materia prima & forma corporeitatis, quamvis non maneat idem subiectum denominationis.

Instabis: Homo deambulando unicum habet motum, & tamen non est idem mobile, etiam secundum compositum ex materia & forma corporeitatis, quia dum unus pes movetur, alter quiescit, & sic est de quocunque alio animalis progressivo motu. R. dist. ant. Habet unicum motum simplicem, nego ant. ex pluribus partialibus intermixtis quietibus compositum, concedo ant. Verum

Probatur Conclusio pro secunda parte: Quia terminus ad quem est principalis in motu, & ab ipso maxime specificatur motus; ergo si requiritur unitas numerica mobilis, etiam requireretur termini ad quem.

Dico 3. Ad unitatem numericam motus, non requiritur unitas temporis, neq; motoris. Et etiam Doctoris.

Probatur prima pars: Quia motus nullam dicit dependentiam ad tempus extrinsecum, nec est assignabile aliquid, quare motus haberet sic necessariam connexionem cum tempore, nam si esset idem mobile, ut ait Philosophus 5. Phys. l. 36. & eadem rediret sanitas, rediret quoque eadem mutatio, quamvis in alio tempore, ergo.

000 2

Dices:

IV. Ad unitatem numericam motus requiritur unitas numerica mobilis & termini ad quem.

V.

VI.

Non tamen unitas temporis vel motoris.

VII.

Dices: Si semel tempus interrumpatur per cessationem motus, etiamsi parum tantum mobile quiescat, si iterum incipit moveri, tunc non eodem amplius motu, sed movetur alio, quia motus præteritus jam omnino præterit; ergo requiritur unitas temporis. *ꝛ.* quod quamvis defecto sumatur ab unitate temporis, cum non producat idem numero terminus diversis temporibus, tamen potest Deus producere totam substantiam motus & mobilis, non quidem secundum continuationem, sed secundum entitatem.

VIII.

Probatur secunda pars: Quia motus hujus calami idem numero est, si ego ipsum moveam, sive moveat eum Titius vel Angelus, ergo: probatur ant. Est idem effectus in absolutis, sive eum producat causa A, sive ipsum producat causa B, ut superius dixi, examinando, an idem effectus possit produci à totalibus duabus causis divisim; ergo erit etiam idem motus, sive ego moveam calamum, sive ipsum moveat Titius: probatur consequentia, quia ideo est idem effectus productus ab hac vel illa causa, quia supponitur esse eadem numero forma & materia, nihilquæ essentialiter deesse. Sed etiam in utroque motu est idem mobile, idem terminus, nihilquæ aliud requiritur, ergo. **Confirmatur Conclusio:** Quia si ego traherem navim, & postmodum Titius superveniat, & sine interruptione trahat eandem, unus erit motus, & tamen motores sunt diversi.

QUÆSTIO V.

Ad quæ prædicamenta datur motus?

I.
*Ingressus ad
questionem.*

Olim hæc quæstio apud Galenum & Valesium satis fuit controversa, & etiamnum est hodie, dum alii sic, alii verò sic opinantur, mea mens est quæstionem difficultati nominali esse obnoxiam, in te tamen quid sentiam, brevibus expediam & aperiam: unde controversitur, an ad res, quæ in omnibus prædicamentis continentur datur motus? id est, an motu acquirantur? an verò tantum ad aliqua? & si hoc posterius, tunc quænam sint illa? Ad quam quæstionem divisim respondendo

II.
*Ad substantiam
nup̄ datur
motus.*

Dico I. *Ad substantiam in prædicamento primo directè collocabilem non datur motus.*

Probatur hæc ex mente Aristotelis & ratione desumpta: Omne, quod in rerum natura movetur, seu ad quod & in quo datur motus, debet esse, sed substantia in prædicamento primo directè collocabilis non est, dum movetur; ergo ad illam non datur motus: patet major, quia nihil moveri potest, nisi existens; probatur minor, nam Aristot. I. Periherm. dicit: *Quod generatur, non est*, sed substantia generatur; ergo, quando ad ipsam deberet dari motus, non est. Dixi tamen in conclusione, ad substantiam in prædicamento directè collocabilem, quia ad substantiam, quæ indirectè & reductivè in eo collocatur, sanè motum dari probat continua mutatio, quod materia ab una forma ad aliam transeat, quæ motu mediante producitur. Et si dicas, materiam non habere

latitudinem successivè percurrendam, nihil dicis, nam imprimis id absolute negari potest, requiri, & si datur, quod requiratur, habet tamen quælibet substantia materialis aliquam latitudinem independentè à quantitate, ut probavi in Logica. Per hoc patet etiam, quid dicendum sit ad Aristotelem, qui supra non obscure docere videtur, ad substantiam dari motum, quia non loquitur in sensu conclusionis, sed indifferentè.

Dico 2. *Ad quantitatem etiam non datur motus proprie dictus.* Hæc ex ratione superiori deduci sic potest. Ut ad aliquid datur motus proprie dictus, debet subjectum prius existere quam moveatur ad id, sed ad quantitatem non existit prius subjectum in probabili sententia; ergo ad eam non datur motus: probatur min. quia quantitas subiectatur in toto composito substantiali; ergo non prius existit, antequam sit quantitas, cum ad productionem totius producat ipsa quoque. Dixi tamen motum proprie dictum, quia motus minus strictè sumptus pro qualibet acquisitione per se alicujus termini, tunc potest dici, quod ad eam datur motus & hoc est, quod universaliter tenetur, quod quantitas acquiratur in augmentatione, ita, ut eadem substantia quæ modò fuit parva, fiat major, &c. Et talis motus non requirit contrarium, quod necessarium existimant, qui ad quantitatem dari motum absolute negant, nam nec qualitas, absolute loquendo, contrarium requirit, cum sufficiat, quod subjectum per motum nunc aliter se habeat, quam antè & defecto contingit, quod aer moveatur ad lucem, quamvis certum sit, lucem non habere qualitatem contrariam.

Dico 3. *Ad qualitatem verò datur motus, propriè & strictè dictus.* Hanc esse extra controversiam, probant quotidianæ & continuæ experientie, quibus videmus, quod subjecta nunc transeat de calore ad frigus & e contra, de albedine ad nigredinem & e contra, de calore ad lætitiã & e contra, & sic de aliis

Dico 4. *Ad ubi extrinsecum datur verus motus, non tamen ad ubi intrinsecum.* Hæc est communior.

Probatur quoad primam partem: Quia reverà acquirat mobile de novo locum extrinsecum, & quidem successivè per ubi intrinsecum, tanquam per acquisitionem formalem non minus quam aqua acquirat calorem. Nec refert, quod locus ille extrinsecus non subiectetur in mobili, hoc enim non requiritur absolute, sicut neque interest, quod non accipiat esse per motum, quantum ad substantiam, sufficit enim, quod quando sit motus ad ipsum, accipiat per actionem causæ efficientis aliquid, unde contineat actu locatum, quod non habebat ante illam actionem.

Probatur altera pars: Quia secundum commune dictum Philosophi; *ad motum non datur motus*, sed ubi intrinsecum est formalissimus motus, quo mobile movetur ad talem superficiem; ergo ad illud non datur motus. Deinde motus debet esse actus entis in potentia, prout in potentia est, id est incompleta, & imperfecta actuatio in illo genere, sed ubi intrinsecum est perfecta actuatio, ergo, probatur minor, quia habitu hoc ubi non est